

Nr 25.

Av friherre **Fleming**, om vidtagande av åtgärder för tillgodoseende av härens behov av tekniska hjälpmedel.

Det nu pågående världskriget har icke i någon mån ändrat de gällande grunderna beträffande hittills befintliga vapenslag inom en armé. Infanteriet är och måste förbliva härens huvudvapen. Kavalleri, artilleri, fortifikationstrupper och trängtrupper äro fortfarande hjälpvapen, vilka samtliga nu såsom förut visat sig oundgängliga. Men samtidigt med att samtliga dessa vapenslags betydelse nu framträtt på ett långt tydligare och mera påtagligt sätt än vid något föregående krig, har därtill kommit, att kriget påvisat det oundgängliga behovet av nya hjälpvapen ävensom en mångfald av nya krigsmedel.

Den snabba utvecklingen av de militärtekniska hjälpmedlen har framkallat ett nytt hjälpvapen, nämligen flygvapnet, vilket otvivelaktigt är av den betydelse, att det måste hava en särskild fast organisation med en därtill fullt kompetent målsman.

En likaledes ytterst viktig sak är arméns förseende med tillräckligt antal automobiler, en fråga som i hög grad berör samtliga vapenslag, och som även torde fordra sin särskilda fredsorganisation.

Men utom dessa nu nämnda områden hava, såsom redan antytts, i mångfaldiga riktningar de tekniska hjälpmedlens betydelse framträtt på ett tidigare icke annat sätt. Kokvagnar, gnisttelegrafering från rörliga landstationer och från luftfarkoster, strålkastare, handgranater, gevärsgrenader och minkastare äro oundgängliga hjälpmedel i en nutida kamp. Må härtill nämnas de i ställningskriget använda apparaterna för spridning av kvävande eller andra gaser samt gasmasker till skydd häremot, och de nu allmänt använda stål hjälmarna samt utrustning för trådhindrens undanröjande såsom nätsaxar m. m., och man finner, att området för de tekniska hjälpmedlen vuxit avsevärt.

Är nu vår härorganisation sådan, att den är ägnad att på lyckligt och snabbt sätt tillgodogöra sig alla de erfarenheter inom det tekniska området, som kriget givit, och på ett för oss lämpligt sätt lösa därmed sammanhängande frågor? Jag vågar det påståendet, att så icke är fallet.

Inom de flesta länder finnas särskilda organ, som hava till uppgift anskaffning och vård av den tekniska materiel, som för armén är nödvändig. Hos oss åligger detta arméförvaltningen, som enligt instruktion av den 11 oktober 1907 under Kungl. Maj:t utövar »i tekniskt och ekonomiskt avseende högsta uppsikten över och ledningen av försvarsverket till lands», varjämte i samma instruktion uttalas, att »arméförvaltningen skall i utövandet av sin ämbetsbefattning låta sig angeläget vara, att armén städe är försedd med för dess krigsberedskap ändamålsenlig och fullständig materiel — — — allt med iakttagande av förutseende, planmässighet och sparsamhet i förvaltningen». Ämbetsverket är organiserat på 5 avdelningar eller departement, nämligen artilleri-, fortifikations-, intendents- och civila departementet jämte sjukvårdsstyrelsen, vart och ett med sin självständiga chef.

Vederbörande departementschefer hava sålunda att handlägga ärendena, envar i den mån de äro att hänföra till vederbörande departements verksamhetsområde.

Nu är det emellertid alldeles givet, att härens tekniska hjälpmedel i flera fall beröra samtliga de militära departementen och även sjukvårdsstyrelsen. Fråga uppstår då genast, vilket departement skall handlägga en ny fråga av teknisk natur. Tänker man exempelvis på *flygvapnet*, så erfordras till detta nödvändigt beväpning, vilken detalj tillhör artilleridepartementet, men dessutom behöves medel för signalering (gnistapparater) och denna detalj tillhör fortifikationsdepartementet. Redan här finna vi sålunda intressen, som beröra tvenne olika departement, men som borde skötas enhetligt. *Automobilfrågan* berör samtliga departement och även sjukvårdsstyrelsen; i den mån fordonen äro att hänföra till intendenturmateriel, bör frågan omhänderhavas av intendentsdepartementet, men däremot torde detta departement ingalunda vara ägnat att omhänderhava de speciella automobilfordon, som erfordras för artilleriet och för härens övriga tekniska hjälpmedel.

På samma sätt komma nästan samtliga tekniska frågor att beröra de olika departementens verksamhetsområde. Någon enhetlig ledning kan svårligen väntas, och man kan icke begära, att arméförvaltningens samtliga departement skola vara försedda med fackkunnig personal för alla de olika tekniska frågorna.

En omständighet, som även kan tänkas i sin mån bidra till svårig-

heterna, är den omständigheten att såsom departementschefer uti arméförvaltningen sitta inspektören för artilleriet, chefen för fortifikationen och chefen för intendenturkåren, då däremot inspektörerna för infanteriet, kavalleriet och trängen med arméförvaltningens göromål icke hava något att skaffa. Vid generalstaben finnes en teknisk avdelning, men dess uppgift måste ju alltid falla inom de organisatoriska uppgifter, som tillhöra nämnda stab, och kan aldrig tänkas upptaga arméförvaltningens skyldigheter.

Ett förhållande, som i detta samband även torde böra framhållas, är att tillgodoseendet av krigsmaktens behov av materiel efter en eventuell mobilisering fordrar medverkan av landets så gott som hela industri. Även denna måste sålunda vid krigsutbrott eller krigsfara mobiliseras, och därtill fordras grundliga förberedelser under fred.

Redan detta betingar en annan organisation än den nuvarande, och kan säkerligen icke ske utan ett särskilt organ inom härorganisationen för tillgodoseende av dess behov av tekniska hjälpmedel.

För närvarande omhänderhaves i viss omfattning frågan om industriens mobilisering av en tillfällig krigsmaterialkommission, men denna har icke något att skaffa med de tekniska hjälpmedlens art och konstruktion och kan icke ersätta det organ inom härorganisationen, varom här talats.

Slutligen må framhållas, att en enhetlig ledning av frågor, som röra härens tekniska hjälpmedel, säkerligen skulle vara ekonomiskt fördelaktigare än den nuvarande splittringen och leda till avsevärda besparingar.

Såsom av det nu anförda framgår, synes det mig nödvändigt, att någon åtgärd vidtages, för att ledningen av de spörsmål av teknisk natur, som med utvecklignens fortskridande i allt rikligare mängd beröra våra försvarskrafter och vår krigsberedskap, måtte kunna handhas på ett lämpligare och mera enhetligt sätt, lärdomarna lättare tillgodogöras och behoven snabbare tillgodoses, än vad nu är fallet.

Jag vill dock härvid uttryckligt betona, att den förordade enhetliga ledningen icke får leda till en ökad centralisering av detaljfrågor utan endast avser ledningen i stort och icke bör drivas längre än det i varje fall är praktiskt och ändamålsenligt.

Den nuvarande förvaltningsorganisationen har icke beräknats för eller avpassats med hänsyn till de nya behov, som uppstått i och med militärteknikens utveckling. Vilka organisatoriska förändringar, som böra vidtagas, torde icke utan vidare utredning kunna avgöras; särskilt är det vanskligt härför söka ange några riktlinjer, innan det i Kungl. Maj:ts tal bebådade förslaget om ny departementsindelning är känt.

En förberedande åtgärd, som på intet sätt skulle behöva inverka föregripande på en blivande organisatorisk förändring, utan tvärtom bidra till ökad erfarenhet angående den lämpligaste organisationsformen, synes mig vara tillsättandet på extra stat av en teknisk kommission med uppdrag att samla vunna erfarenheter inom området för härens tekniska hjälpmedel och föreslå åtgärder för härens tillgodoseende i berört avseende. Ifrågavarande kommission borde till sitt förfogande hava erforderliga medel, så att åtminstone mindre kostbara försök och utredningar kunde av densamma verkställas utan för varje fall erhållet nådigt bemyndigande med därav föranledd tidsutdräkt. — Kostnaderna för avlöande av kommissionens medlemmar och för övriga utgifter torde för en sålunda försöksvis gjord anordning kunna åtminstone under innevarande år bestridas av medel, som stå till Kungl. Maj:ts disposition, varemot för nästa år torde böra beviljas ett lämpligt anslag på extra stat.

I enlighet med det ovan anförda och utan att nu vilja närmare ingå på den blivande organisationsformen, får jag, på grund av det enligt min mening oavvisliga behovet, att någon åtgärd *snarast möjligt* vidtages, härmed hemställa:

att riksdagen ville

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville genom tillsättande av en teknisk kommission med lämpliga ledamöter, eller på annat effektivt sätt, vidtaga de åtgärder, som äro ägnade att snabbt och tidsenligt tillgodose härens behov av tekniska hjälpmedel, och *eventuellt* för riksdagen framlägga förslag till de ytterligare åtgärder, som kunna befinnas erforderliga, *dels ock* för sagda ändamål på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 50,000 kronor.

Stockholm den 25 januari 1917.

Herman Fleming.